

ΕΠΕΙΓΟΝ

Πληροφορίες: Ν. Μπαφέ
Τηλ.: 2131306817
Αλ. Μοσχοπούλου
Τηλ.: 2131306628
Σαμάνθα Στρατιδάκη
Τηλ.: 2131306713
Τηλ. Γραμματείας: 2131306703 - 605
cr@synigoros.gr

Προς

- α) Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού
1) Γενική Διεύθυνση Σπουδών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης
κ. Α. Νιγιάννη

2) Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης
κ. Ι. Μπουσδούνη
- β) Περιφερειακή Διεύθυνση Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης Αττικής
Υπόψη: κ. Αθ. Νικολόπουλου, Περιφερειακού Δ/ντή

Θέμα: Συγχωνεύσεις τμημάτων σε σχολεία της Α/θμιας Εκπαίδευσης

Αξιότιμοι κύριοι,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρ. 103 § 9 του Συντάγματος και τον ν.3094/2003, εξετάζει αναφορές γονέων σχετικά με συγχωνεύσεις τμημάτων σε σχολεία της Α/θμιας Εκπαίδευσης στην Αττική.

Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στις υπό διερεύνηση αναφορές:

α) δημοτικά σχολεία έχουν αιτηθεί τη διχοτόμηση ή τριχοτόμηση τάξεων κυρίως λόγω της φοίτησης σημαντικού αριθμού μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (εφεξής ΕΕΑ) και

β) τάξεις σε σχολικές μονάδες Α/θμιας εκπαίδευσης, που λειτουργούσαν με δύο ή τρία τμήματα, συγχωνεύθηκαν, σε συνέχεια και της με αριθμ. πρωτ. Φ.7/80483/Δ1/15-7-24 εγκυκλίου του Υπουργείου, με αποτέλεσμα την υποχρεωτική μετεγγραφή παιδιών πέραν των 25 ή/και τη συσσώρευση μεγάλου αριθμού παιδιών με αναπηρία ή/και ΕΕΑ σε ένα τμήμα, ακόμη και σε σχολεία που δεν διαθέτουν Τμήμα Ένταξης.

Σε συνέχεια της διερεύνησης των αναφορών αυτών, της μελέτης της ισχύουσας νομοθεσίας, ως προς τη συγκρότηση τμημάτων και τη φοίτηση και ένταξη των παιδιών με αναπηρία ή/και ΕΕΑ, και της επικοινωνίας μας με τα συγκεκριμένα σχολεία, τις αρμόδιες Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας, θα θέλαμε να επισημάνουμε τα εξής:

I. Θεσμικό πλαίσιο

1) Σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ) όπως κυρώθηκε από τον υπερνομοθετικής ισχύος ν. 2101/92:

- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα, που αναφέρονται στην ΔΣΔΠ και να τα εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση (άρθρο 2).
- Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού (άρθρο 3).
- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας (άρθρο 19).
- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι τα πνευματικώς ή σωματικώς ανάπηρα παιδιά πρέπει να διάγουν πλήρη και αξιοπρεπή ζωή, σε συνθήκες, οι οποίες εγγυώνται την αξιοπρέπειά τους, ευνοούν την αυτονομία τους και διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή τους στη ζωή του συνόλου (άρθρο 23).
- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμφωνούν ότι η εκπαίδευση πρέπει να αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του παιδιού και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του (άρθρο 29).

Περαιτέρω, σύμφωνα με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, όπως κυρώθηκε από τον υπερνομοθετικής ισχύος ν. 4074/2012:

- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες στην εκπαίδευση. Με σκοπό την άσκηση του δικαιώματος αυτού, χωρίς διακρίσεις και βάσει των ίσων ευκαιριών, τα Συμβαλλόμενα Κράτη διασφαλίζουν ένα εκπαιδευτικό σύστημα ένταξης, σε όλα τα επίπεδα. Για την εξασφάλιση του δικαιώματος αυτού, διασφαλίζουν, μεταξύ άλλων, ότι τα άτομα με αναπηρίες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε μια ενιαία, ποιοτική και ελεύθερη πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε ίση βάση με τους άλλους, στις κοινότητες στις οποίες ζουν, καθώς και ότι λαμβάνουν την υποστήριξη που απαιτείται, μέσα στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα, προκειμένου να διευκολυνθεί η αποτελεσματική εκπαίδευση τους, ενώ παρέχονται αποτελεσματικά εξατομικευμένα μέτρα υποστήριξης, σε

περιβάλλοντα που μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη, σύμφωνα με το στόχο της πλήρους ένταξης.

2) Σύμφωνα με το άρθρο 6, παρ. 1 του νόμου 3699/2008, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει,

- «α) Ο αριθμός των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 3 και στην παράγραφο 2 του άρθρου 3, εκτός των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών, όπως δυσλεξία, δυσγραφία, δυσαριθμησία, δυσαναγνωσία, δυσορθογραφία, **δεν μπορεί να είναι ανώτερος του ενός (1) ανά τμήμα**. Αν ύστερα από την κατανομή των μαθητών σε τμήματα της ίδιας τάξης προκύπτει ότι ο αριθμός των μαθητών του προηγούμενου εδαφίου είναι ανώτερος του ενός (1), ο αριθμός των μαθητών του τμήματος **μπορεί να μειώνεται** και να υπολείπεται συνολικά κατά τρεις (3) μαθητές από το μέγιστο προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις αριθμό μαθητών ανά τμήμα.
- β) Ο αριθμός των μαθητών με διαγνωσμένες ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, όπως δυσλεξία, δυσγραφία, δυσαριθμησία, δυσαναγνωσία, δυσορθογραφία, **δεν μπορεί να είναι ανώτερος των τεσσάρων (4) ανά τμήμα**. Αν ύστερα από την κατανομή των μαθητών σε τμήματα της ίδιας τάξης προκύπτει ότι ο αριθμός των μαθητών του προηγούμενου εδαφίου είναι ανώτερος των τεσσάρων (4), ο αριθμός των μαθητών του τμήματος **μπορεί να μειώνεται** και να υπολείπεται συνολικά κατά τρεις (3) μαθητές από το μέγιστο προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις αριθμό μαθητών ανά τμήμα, **εφόσον στο σχολείο δεν λειτουργεί Τμήμα Ένταξης**».

3) Σύμφωνα με το ΠΔ 79/2017

- α) Άρθρο 7, παρ. 2, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει: «Ο μέγιστος αριθμός μαθητών ανά τμήμα είναι είκοσι πέντε (25). Από επταθέσιο σχολείο και άνω ο ελάχιστος αριθμός των μαθητών δεν μπορεί να είναι μικρότερος από δέκα πέντε (15) ανά τμήμα».
- β) Άρθρο 8, παρ. 9: «Μετεγγραφές μαθητών από σχολείο σε σχολείο μπορεί να γίνουν χωρίς αίτηση των γονέων/κηδεμόνων με απόφαση του οικείου Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης εφόσον: ... γ) συντρέχουν έκτακτοι λόγοι, όπως υπέρβαση του προβλεπόμενου αριθμού μαθητών ανά τμήμα και **αδυναμία λειτουργίας νέου τμήματος στο σχολείο**».

4) Τέλος, σύμφωνα με την πρόσφατη με αριθμ. πρωτ. Γ.7/80483/Δ1/15-7-2024 εγκύκλιο,

- **«Σημειώνεται ότι σε τμήματα στα οποία προβλέπεται υποστήριξη μαθητή/τριας με Παράλληλη Στήριξη, δεν εφαρμόζονται οι προβλέψεις για μείωση του αριθμού των μαθητών τους».**
- Σε ό,τι αφορά εξάλλου ακόμη και τα υφιστάμενα τμήματα ορίζεται στην ίδια ότι: «από την γραμματική ερμηνεία της παρ. 2 του άρθρου 7 προκύπτει ευθέως ότι δεν μπορεί να λειτουργήσει τμήμα με πλήθος μαθητών/τριών μικρότερο των δέκα πέντε (15) ακόμα κι αν υπάρχει διαθέσιμη αίθουσα στη σχολική μονάδα. (βλ. τις με αριθμ. πρωτ. Φ6/21383/Δ1/28-2-2024 (ΑΔΑ: 98ΑΗ46ΝΚΠΔ-1ΡΛ) και

με αριθ. πρωτ. Φ.7/50345/Δ1/16-5-2024 (ΑΔΑ: 6Α3246ΝΚΠΔ-ΟΜΥ)
εγκυκλίου του Υ.ΠΑΙ.Θ.Α}».

II. Η οπτική του Συνηγούρου

Από τη μελέτη του παραπάνω πλαισίου προκύπτει σειρά προβληματισμών του Συνηγούρου, ως προς το πλαίσιο που θέτουν οι παραπάνω διατάξεις αλλά και την ερμηνεία και την εφαρμογή τους, υπό την οπτική των συνεπειών που έχουν αυτές στη λειτουργία των σχολικών μονάδων και στην παιδαγωγική ένταξη των μαθητριών/μαθητών.

α) Αφετηριακή εξάλλου εκτίμηση του Συνηγούρου αποτελεί ότι γενικότερα, ανεξάρτητα από το νομικό έρεισμα της αντίστοιχης απόφασης, η δημιουργία καθ' εαυτή τμημάτων με μεγάλο αριθμό μαθητών/τριών **λειτουργεί επιβαρυντικά στην εκπαιδευτική διαδικασία**. Πολύ περισσότερο, επομένως, το έργο του/της εκπαιδευτικού και η παιδαγωγικά επιδιωκόμενη αλληλεπίδραση/κοινωνικοποίηση των παιδιών δυσχεραίνει σε περιπτώσεις αυξημένου αριθμού παιδιών με μαθησιακές ή άλλες δυσκολίες, που χρήζουν εξατομικευμένων χειρισμών και κατάλληλης προσαρμογής της εκπαιδευτικής διαδικασίας. **Αυτονόητο είναι ότι η αύξηση του αριθμού των μαθητών/τριών στη σχολική τάξη μειώνει την απολύτως κρίσιμη - ιδίως στις μικρές ηλικίες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης- δυνατότητα των εκπαιδευτικών να εστιάσουν με τη δέουσα προσοχή στις ατομικές ανάγκες, να εντοπίσουν έγκαιρα κρίσιμες δυσκολίες και ζητήματα που απασχολούν τα παιδιά, να προλάβουν την εκδήλωση βίας ή να αναγνωρίσουν πιθανές ενδείξεις κακοποίησης/παραμέλησης, να διαθέσουν χρόνο για την οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης**. Παράλληλα, είναι αναμφίβολο ότι ο συνωστισμός σε μία αίθουσα περισσότερων μαθητών/μαθητριών, μεταξύ των οποίων σημαντικός αριθμός παιδιών που αντιμετωπίζουν συχνά σοβαρά προβλήματα ένταξης με ή και χωρίς την αναλογούσα κατά τις αντίστοιχες γνωματεύσεις υποστήριξη από εκπαιδευτικό παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης, μπορεί να υποβαθμίζει το εκπαιδευτικό έργο και να δυναμιτίζει την καθημερινότητα του σχολείου, **να οδηγεί σε αύξηση των εντάσεων και σε εκδηλώσεις βίας μεταξύ μαθητών/τριών** αλλά και με εμπλοκή ενίοτε των λοιπών μερών (γονέων, εκπαιδευτικών κ.λπ.). Ενδεικτική αναφορά στις δυσχέρειες που αναφέρουν ήδη σχολικές μονάδες, στις οποίες έλαβαν χώρα συγχωνεύσεις τμημάτων, γίνεται στη συνέχεια.

Με αφετηρία και το σκεπτικό που μόλις εκτέθηκε, η Αρχή διατυπώνει καταρχάς τη γενική εκτίμηση ότι οι ενέργειες της πολιτείας, μέσω του αρμόδιου υπουργείου και των υπηρεσιών του, θα έπρεπε να κινούνται προς την αντίθετη κατεύθυνση εκείνης που διαφαίνεται μέσω των πρόσφατων αποφάσεων. Αναγνωρίζοντας τον κομβικό, πρωταρχικό ρόλο του σχολείου στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών, στην ομαλή ανάπτυξη αλλά, εκ των πραγμάτων, και στην πρόληψη και τη διαχείριση της βίας μεταξύ άλλα και σε βάρος τους (στην οποία περιλαμβάνεται και το επίσης έντονο τα τελευταία χρόνια ζήτημα την ενδοοικογενειακής βίας), ο Συνηγόρος υποστηρίζει ότι είναι απόλυτα επιβεβλημένη η θωράκιση των δομών της εκπαίδευσης και η ενίσχυση των ενταξιακών θεσμών, με τη δημιουργία μικρότερων τμημάτων, τη διασφάλιση επαρκούς και έγκαιρης (από την αρχή της χρονιάς) κάλυψης των αναγκών του συνόλου των μαθητών που χρήζουν και δικαιούνται παράλληλη στήριξη, τη λειτουργία τάξεων υποδοχής και τμημάτων, ένταξης, την έγκαιρη πλήρη στελέχωση όλων των

σχολικών μονάδων με εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων, τη διασφάλιση της παρουσίας εξειδικευμένων επαγγελματιών (ψυχολόγου, κοινωνικού λειτουργού) σε κάθε σχολική μονάδα της χώρας σε καθημερινή βάση κ.ά.

β) Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις μαθησιακές και άλλες ανάγκες των μαθητών κάθε τάξης, προφανώς στη βάση αξιολόγησης της ανάγκης ομαλής λειτουργίας της τάξης και απρόσκοπτης υλοποίησης του εκπαιδευτικού έργου, ορίστηκε με ρητό και απόλυτο καταρχήν τρόπο ότι -ανάλογα με το είδος της διάγνωσης- **ο αριθμός των παιδιών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή ειδικές μαθησιακές δυσκολίες δεν μπορεί να είναι ανώτερος του ενός (1) ή των τεσσάρων (4) αντίστοιχα** ανά τμήμα. Υπαναχώρηση από την απόλυτη αυτή πρόβλεψη αποτελεί η διάταξη του αμέσως επόμενου εδαφίου κάθε παραγράφου, σύμφωνα με την οποία είναι δυνατή τελικά η παρουσία στο ίδιο τμήμα μεγαλύτερου αριθμού μαθητών/τριών με τις παραπάνω διαγνώσεις π.χ. μαθητών/τριών που χρήζουν παράλληλης στήριξης εφόσον, ωστόσο, μειωθεί αντίστοιχα ο συνολικός αριθμός των παιδιών, με στόχο την αντιστάθμιση της αναμενόμενης δυσκολίας.

Περαιτέρω, προβληματική αναδεικνύεται η πρόσφατη ερμηνεία (με αριθμ. πρωτ. Γ.7/80483/Δ1/15-7-2024 εγκύκλιος), σύμφωνα με την οποία δεν προβλέπεται μείωση του συνολικού αριθμού των μαθητών στα τμήματα- όχι μόνο στις περιπτώσεις που στο σχολείο λειτουργεί τμήμα ένταξης αλλά και- εφόσον υπάρχει παράλληλη στήριξη. Η τελευταία αυτή οδηγία, η οποία μάλιστα διατυπώνεται με τρόπο που φαίνεται να μην αφήνει διακριτική ευχέρεια στο αρμόδιο όργανο, συνιστά εκ των πραγμάτων περαιτέρω υποβάθμιση, καθώς οδηγεί ερμηνευτικά σε εξίσωση της παράλληλης στήριξης με τη λειτουργία τμήματος ένταξης χωρίς σχετική πρόβλεψη στο νόμο.

Το αποτέλεσμα άλλωστε αυτό επέρχεται, με βάση την παραπάνω εγκύκλιο, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η βαρύτητα των περιπτώσεων, η πιθανή γνωμάτευση του ΚΕΔΑΣΥ για αποκλειστική παράλληλη στήριξη σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, ο συνολικότερος αριθμός των παιδιών που χρήζουν υποστήριξης, τυχόν ιδιαίτερες ανάγκες του λοιπού πληθυσμού, που επιβάλλουν ενδεχομένως εστίαση και αυξημένη υποστήριξη (λ.χ. αλλοδαπά παιδιά), αλλά και η χωρητικότητα της αίθουσας.

Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στις αναφορές που έχει δεχθεί ο Συνήγορος, σε συνέχεια και της εγκυκλίου Γ.7/80483/Δ1/15-7-2024, με την οποία ο ενταξιακός θεσμός της παράλληλης στήριξης εξισώνεται με εκείνον του Τμήματος Ένταξης, τάξεις που κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά είχαν μεγαλύτερο αριθμό τμημάτων, κατά την τρέχουσα έχουν υποχρεωθεί σε συγχώνευση. Παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης αποτελεί το 144^ο Δημοτικό Σχολείο Αθήνας, στο οποίο η Δ΄ τάξη τη σχολική χρονιά 2023-24 λειτουργούσε με τρία τμήματα, ενώ κατά την τρέχουσα αυτά έχουν συγχωνευθεί σε δύο με αποτέλεσμα, όπως έχει ενημερωθεί η Αρχή από το σχολείο και τους αναφερόμενους, να φοιτούν σε δύο τμήματα 49 παιδιά, εκ των οποίων 3 χρήζουν παράλληλης στήριξης, ένα εξ αυτών **αποκλειστικής**, σύμφωνα με τη γνωμάτευση του ΚΕΔΑΣΥ ενώ, προς το παρόν τουλάχιστον, τη μοιράζεται με έτερο συμμαθητή του. Στο συγκεκριμένο σχολείο υπάρχει Τμήμα Ένταξης, το οποίο εξυπηρετεί 28 μαθητές και μαθήτριες με Ε.Ε.Α και είναι στελεχωμένο με δύο εκπαιδευτικούς. Από τα 28 αυτά παιδιά, τα 21 έχουν ήδη γνωματεύσεις από το οικείο

ΚΕΔΑΣΥ, ενώ για τα υπόλοιπα έχουν υποβληθεί αιτήματα αξιολόγησης πλέον του ενός έτους αλλά δεν έχει καταστεί εφικτή η εξέτασή τους λόγω της πληθώρας των αιτημάτων που ο φορέας καλείται να εξετάσει.

Περαιτέρω, στο συγκεκριμένο σχολείο, σύμφωνα με τις πληροφορίες που μας έχουν δοθεί, υπάρχουν 10 τμήματα, στα οποία φοιτούν παιδιά με γνωμάτευση για παράλληλη στήριξη, έχουν τοποθετηθεί 8 εκπαιδευτικοί παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης για την κάλυψη των αναγκών 14 μαθητών/τριών, για τους οποίους υπάρχουν εγκεκριμένα αιτήματα, και το σχολείο κρίνει ότι δεν είναι ο αρμόδιος φορέας για να αποφασίσει σε ποιους/ες από τους/τις ενδιαφερόμενους μαθητές/τριες θα πρέπει να μειωθούν οι ώρες της παρεχόμενης υποστήριξης. Παράλληλα, τόσο το αρμόδιο ΚΕΔΑΣΥ όσο και η αρμόδια Δ/ση Εκπαίδευσης, όπως αναφέρεται, δεν έχουν προβεί σε καθορισμό των ωρών που θα πρέπει να διατεθούν, οι οποίες θα διαφοροποιούνται από τη γνωμάτευση του φορέα αξιολόγησης. Στο συγκεκριμένο σχολείο υπάρχει χώρος λειτουργίας τρίτου τμήματος, το οποίο υφίστατο κατά την προηγούμενη χρονιά διευκολύνοντας το εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό έργο.

Παρομοίως, στο 6^ο Δημοτικό Σχολείο Αιγάλεω τα δύο τμήματα συγχωνεύθηκαν σε ένα των 25 μαθητών/τριών, μεταξύ των οποίων ένας μαθητής με παράλληλη στήριξη και έξι επιπλέον με Ε.Ε.Α., καθώς στο σχολείο λειτουργεί Τμήμα Ένταξης. Φαίνεται επομένως ότι η πρόβλεψη «δύνатаι να» μετατρέπεται σε υποχρέωση συγχώνευσης ενδεχομένως χωρίς την εξατομικευμένη αξιολόγηση της λειτουργικότητας του τμήματος.

γ) Ένα ακόμα σοβαρό ζήτημα που προέκυψε στην πράξη, σε συνέχεια της προαναφερθείσας εγκυκλίου, αφορά την **αιφνίδια ανατροπή της πραγματικότητας μαθητών/τριών που ήδη φοιτούσαν σε τμήματα, τα οποία συγχωνεύθηκαν, και θεωρήθηκαν υπεράριθμοι/ες** λόγω της μη πρόβλεψης μεταβατικών ρυθμίσεων, όπως επιβάλλει η υπερνομοθετικής ισχύος υποχρέωση διασφάλισης του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού κατά τη λήψη αποφάσεων που το αφορούν (ΔΣΔΠ, άρ. 3 ν. 2101/1992) αλλά και οι αρχές της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου και της επιείκειας προς τον διοικούμενο. Δεδομένου ότι -αντίθετα με τις προαναφερθείσες διατάξεις και προβλέψεις- δεν περιλαμβάνεται στον νόμο εξαίρεση από τον κατώτατο ή ανώτατο αριθμό μαθητών γενικά, κατά την τρέχουσα χρονιά, μαθητές/τριες που συνέχιζαν τη φοίτησή τους στη σχολική μονάδα όπου είχαν εγγραφεί από ετών, κλήθηκαν να μετακινηθούν σε άλλο σχολείο, ενίοτε εκτός του τόπου διαμονής τους (λ.χ. σε άλλο χωριό), καθώς «περίσσευαν», ως υπεράριθμοι/ες. **Επομένως, στα παιδιά αυτά επιβλήθηκε -χωρίς δική τους ευθύνη- να αποχωριστούν τους συμμαθητές και το οικείο περιβάλλον του σχολείου και να μετακινηθούν σε ένα νέο περιβάλλον, ενώ οι γονείς κλήθηκαν σε αρκετές περιπτώσεις να εξεύρουν τρόπους για τη διασφάλιση της μετακίνησης στο πιο απομακρυσμένο σχολείο** (λ.χ. μαθητές που υποχρεώνονται να μετεγγραφούν σε σχολική μονάδα εκτός του χωριού ή της γειτονιάς και, συνεπώς, πλέον αδυνατούν να αποχωρούν μόνοι για να επιστρέψουν στις οικίες τους). Αυτονόητο είναι ότι η **επιβληθείσα αυτή αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος κατά την διάρκεια της φοίτησης μαθητή/τριας στη συγκεκριμένη βαθμίδα βιώνεται ως τιμωρία και είναι ιδιαίτερα τραυματική, ενώ, όπως αναφέρθηκε ήδη, δεν λαμβάνει υπόψη το συμφέρον των παιδιών.** Για παράδειγμα, στο 3^ο Δημοτικό Σχολείο Ελευσίνας, μαθητής καλείται να φοιτήσει σε

έτερο σχολείο, καθώς μετά από συγχώνευση των τμημάτων της Γ΄ τάξης «περισσεύει». Ωστόσο, η πρόβλεψη του ΠΔ 79/17 για την υποχρεωτική μετεγγραφή αναφέρει ότι αυτή ζητείται όταν υπάρχει «αδυναμία λειτουργίας νέου τμήματος», το οποίο, όμως, λειτουργούσε μέχρι πέρυσι και, επομένως, υπάρχει η απαιτούμενη αίθουσα. Παρομοίως, μαθητής φαίνεται να «περισσεύει» στη Δ΄ τάξη του 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου Μαρκόπουλου, για το οποίο είχε ζητηθεί να μη γίνει συγχώνευση. Στο ίδιο σχολείο οι γονείς αναφέρουν ότι στην Ε΄ τάξη φοιτούν πέντε μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και με Ε.Ε.Α., παρά τη σχετική γνωμάτευση, ενώ στο σχολείο δεν λειτουργεί Τμήμα Ένταξης, υπάρχουν δύο αίθουσες άδειες που προέκυψαν από τις συγχωνεύσεις των προαναφερόμενων τάξεων και ο συνολικός αριθμός αιτήσεων για παράλληλη στήριξη για το σχολείο είναι 11, ενώ κατά την α΄ φάση προσλήψεων αναπληρωτών εκπαιδευτικών παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης τοποθετήθηκαν σε αυτό μόνο τέσσερις.

δ) Τέλος, σοβαρό είναι και το ζήτημα που αφορά τη συγχώνευση τμημάτων σε σχολεία των οποίων τάξεις ή και ολόκληρη η σχολική μονάδα, λειτουργούν σε container. Για παράδειγμα, στην περίπτωση του 4^{ου} Δημοτικού Σχολείου Μαρκόπουλου, η Β΄ τάξη έχει συνολικό αριθμό 23 μαθητές/τριες, τέσσερις εκ των οποίων ανήκουν στην κατηγορία των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και με Ε.Ε.Α.. Ωστόσο, **φαίνεται να μη λαμβάνεται υπόψη ότι το τμήμα λειτουργεί σε αίθουσα container, 36 τ.μ., στην οποία, όπως αναφέρεται, συνυπάρχουν 23 παιδιά και 4 εκπαιδευτικοί.** Και σε αυτή την περίπτωση το σχολείο είχε ζητήσει τη λειτουργία δύο τμημάτων, όπως την προηγούμενη σχολική χρονιά, αλλά το αίτημα απορρίφθηκε από την Περιφερειακή Δ/ση Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης Αττικής.

III. Αντίθετα με όσα φαίνεται να διαπιστώνονται στην πράξη και μάλιστα σύμφωνα με την τελευταία ακόμη πιο περιοριστική ερμηνεία μέσω της προαναφερθείσας εγκυκλίου, είναι επιβεβλημένη κατά τον Συνήγορο -έστω και στη βάση του ισχύοντος πλαισίου- η παροχή της δυνατότητας στις αρμόδιες Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και αντίστοιχων οδηγιών προς αυτές, **ώστε να εξετάζουν κάθε περίπτωση ξεχωριστά, με βάση τις εισηγήσεις των σχολείων ως προς τις πραγματικές ανάγκες και δυνατότητες κάθε σχολικής μονάδας** και να αποφασίζουν με κριτήριο το βέλτιστο συμφέρον των εμπλεκόμενων παιδιών, όπως επιβάλλεται από τη ΔΣΔΠ. Χαρακτηριστικές ως προς την ανάγκη διασφάλισης ευελιξίας και διακριτικής ευχέρειας, είναι οι περιπτώσεις των προαναφερόμενων σχολικών μονάδων που τέθηκαν υπόψη του Συνηγόρου, στις οποίες φαίνεται να έχουν ανακύψει σοβαρότατα λειτουργικά ζητήματα. Η ίδια ευελιξία επιβάλλεται και σε περιπτώσεις τμημάτων, στα οποία ενδεχομένως δεν υπάρχουν αυξημένες ανάγκες λόγω φοίτησης σε αυτά μαθητών/τριών με σοβαρές μαθησιακές ή άλλες δυσκολίες αλλά, μετά από συγχώνευση τμημάτων, προκύπτει υπεραριθμία. Στις περιπτώσεις αυτές εκτιμάται ότι θα πρέπει να εξετάζεται η δυνατότητα διατήρησης των περισσότερων τμημάτων, εφόσον προσεγγίζουν τον αριθμό των 15 μαθητών ή της παραμονής υπεράριθμου/ης μαθητή/τριας στο ίδιο σχολείο όπου φοιτούσε και προηγουμένως, για λόγους επιείκειας, σεβασμού της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου και διασφάλισης του βέλτιστου συμφέροντός του/της.

Με βάση τα παραπάνω, παρακαλούμε, κατά λόγο αρμοδιότητάς σας:

α') Να επανεξεταστεί η συγχώνευση των τμημάτων των τάξεων στα προαναφερόμενα σχολεία και να δοθούν οδηγίες αντίστοιχα σε όλες τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης για την εξατομικευμένη αξιολόγηση των αναγκών στα τμήματα με σημαντικό αριθμό μαθητών/τριών με διάγνωση Ε.Ε.Α., στη βάση του συμφέροντος και της εκπαιδευτικής ένταξης όλων των παιδιών, ιδίως των πιο ευάλωτων.

β') Να προβλεφθεί η αναγκαία ευελιξία, ως προς τον ελάχιστο αριθμό μαθητών/τριών για τη συγκρότηση τμήματος, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες κάθε σχολικής μονάδας (όπως ιδίως το μέγεθος της σχολικής αίθουσας) και να μην επιβάλλεται συγχώνευση τμήματος στις περιπτώσεις που, κατόπιν αυτής, μαθητές/τριες θα εμφανίζονται ως υπεράριθμοι, προκειμένου να μην υποχρεούνται σε μετεγγραφή.

γ') Να τροποποιηθεί η με αριθμ. πρωτ. Γ.7/80483/Δ1/15-7-2024 όσον αφορά την εξομοίωση του θεσμού της παράλληλης στήριξης με εκείνον του Τμήματος Ένταξης, όσον αφορά την εφαρμογή του μέτρου της μείωσης του αριθμού των μαθητών του τμήματος κατά τρεις, σε σχέση με τον μέγιστο προβλεπόμενο αριθμό ανά τμήμα (κατά το αρ. 6, παρ. 1 του ν. 3699/08), καθώς αυτό δεν προβλέπεται στην ισχύουσα νομοθεσία και, κατά την άποψη της Αρχής, οι δύο θεσμοί εξυπηρετούν διαφορετικές κατηγορίες μαθητών/τριών με αναπηρία/Ε.Ε.Α., ενώ επίσης υλοποιούνται με διαφορετικό τρόπο σε σχέση με τη λειτουργία του τμήματος από χωροταξικής άποψης.

δ') Να επανεξετασθεί το πλαίσιο ως προς τα σημεία που εντοπίστηκαν παραπάνω, ώστε να μην υπάρχει αντίφαση στις προβλέψεις του άρθ. 6, παρ. 1 του νόμου 3699/2008, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, οι οποίες φαίνεται να δημιουργούν σύγχυση ως προς τον μέγιστο προβλεπόμενο αριθμό μαθητών με μαθησιακές ή άλλες ανάγκες που μπορεί να φοιτά σε ένα τμήμα σε συνδυασμό με την απαραίτητη υποστήριξη. Σε κάθε περίπτωση, να δίνεται η δυνατότητα στις σχολικές μονάδες συγκρότησης μικρότερων τμημάτων, όταν κρίνεται αναγκαίο, ώστε να αποτρέπεται η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού παιδιών με αναπηρία ή/και Ε.Ε.Α αλλά και ο εξαναγκασμός παιδιών στην πορεία της φοίτησής τους σε αλλαγή σχολείου λόγω αύξησης των διαγνώσεων, που μπορεί να επέλθει ακόμα και κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

ε') Τέλος, υπογραμμίζεται εκ νέου από την Αρχή¹ η ανάγκη επαρκούς και σταθερής κάλυψης των αναγκών παράλληλης στήριξης των μαθητών/τριών για τους οποίους υπάρχουν εγκεκριμένα αιτήματα από την αρχή της σχολικής χρονιάς. Αναγκαία είναι, στο πλαίσιο αυτό, η τοποθέτηση περισσότερων του ενός εκπαιδευτικών παράλληλης στήριξης ανά τμήμα, όταν αυτό επιβάλλεται από τον αριθμό των ενδιαφερόμενων μαθητών/τριών και το είδος και τη βαρύτητα των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών/αναπηρίας τους ή ενδείκνυται η

---

¹ Βλ. και πόρισμα Συνηγόρου για τα προσκόμματα στην εκπαιδευτική ένταξη παιδιών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.synigoros.gr/el/category/paidi/post/porisma-or-sobara-proskommata-sthn-enta3h-sth-genikh-ekpaideysh-ma8htriwn-kai-ma8htwn-me-anaphria-h-kai-eidikes-ekpaideytikes-anagkes>.

παροχή σε κάποιους εξ αυτών αποκλειστικής παράλληλης στήριξης βάσει των διαγνώσεων τους και των σχετικών εισηγήσεων των οικείων ΚΕΔΑΣΥ.

Σε αναμονή των απόψεων, των ενεργειών και της έγγραφης ενημέρωσης της Αρχής, ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία και παραμένουμε στη διάθεσή σας για περαιτέρω διευκρινίσεις.

Με τιμή,

Θεώνη Κουφονικολάκου
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη
για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Κοινοποίηση:

- 1) Αναφερόμενοι
- 2) Διεύθυνση Α/θμιας Εκπαίδευσης Α΄ Αθήνας
- 2) Διεύθυνση Α/θμιας Εκπαίδευσης Ανατ. Αττικής
- 4) Διεύθυνση Α/θμιας Εκπαίδευσης Γ΄ Αθήνας
- 5) Διεύθυνση Α/θμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Αττικής